

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars I. De Testamentis, Codicillis, & ultimis voluntatibus. Pars II. De Hærede, & Hæreditate. Pars III. De Legitima Trebellianica, & aliis Detractionibus

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1690

Disc. XVI. Viterbien. hæreditatis. De eadem materia imperfectionis voluntatis, an & quando obstet piæ causæ, Et quando hæc imperfectio adesse dicatur; Et quid in concursu alterius Ecclesiæ vel piæ ...

fem, diem, locum, & alia verba complementum actus denotantia; Et quod magis est, in ejusdem scripturæ proœmio, disponens expressè declarabat suæ voluntatis esse illud testamentum ordinandi propria manu subscriptum, clausum, & sigillatū, quæ omnia deficiebant; Ex ista enim proœmiali declaratione videbatur esse in terminis claris, ac fortioribus, illis de quibus *apud Oldrad. d. conf. 119. e. jusque sequaces deductos d. disc. preced.*

Posita enim imperfectione scripturæ adeò ut illa, sola, & de per se nullam speciem probationis (nec etiam semiplenæ) constituente perfectæ voluntatis, tota probatio restringeretur ad attestationem dicti Religiosi, tunc huic, tanquam unico nullatenus deferendum esse dicebam, cum ad hunc effectum, juxta ejusdem canonis dispositionem innixam oraculo, ut in ore duorum, vel trium stet omne verbum, requirantur ad minus duo testes, quos aliundè non adminiculatus, verius est, ac magis communiter receptum debere esse integros, ut *eod. disc. preced.*

Neque videbatur dari debere locum illi conjunctioni semiplenarum imperfectarum probationum, quæ in civilibus regulariter admittitur, quoniam quicquid sit, an id procedat in ultimis voluntatibus probandis, adhuc neque dictæ semiplenæ aderant, quæ coniungi possent, cum ad hunc effectum requiratur, ut qualibet earum sit in suo genere valida, & perfecta, quod dici posse non videbatur, quoniam ubi etiam dictus Religiosus tanquam unicus testis integer sufficeret ad unam semiplenam, atamen deficiebat altera, quæ ex dicta scriptura ex sui facie omnino imperfecta deduci non poterat, dum illa potius apta erat destrueri dicti testis depositionem, vel eam debilitare, ut potè contrariam, declarationi disponentis testandi in oculo, mediante illius scripturæ subscriptione, clausura, & sigillatione, quorum nihil gestum fuerat, ideoque dicta scriptura potius probabat contrarium, quod scilicet testator adhuc non devenisset ad actum testandi, dum ipse expressè declaraverat quod sub ea forma testari volebat; Atque pro meo iudicio ista videbatur veritas, quæ clarior remaneret, ubi (ut requirenti insinuabam), facti circumstantiæ inducerent adversus dictum Religiosum, aliquam suspicionem, quæ ejus fidem minueret; Cum enim hominum frequens sit consuetudo (prudentiæ motivis innixa) dum bene valent, eorum ultimas voluntates præparandi, ut cum maturiori iudicio, ac reflectione demum ad actum testandi eas reducerent, quod cum reiteratis præparationibus fieri solet; Ita sequeretur quod in libito esset cujuslibet famuli, & confidentiarii, aut alterius casualiter tales præparationes inter defuncti scripturas reperientis, cum sola ejus assertione ordinare testamentum; Ideoque talis assertio considerabilis videtur, quando ipsa scriptura habet faciem, ac præsumptionem perfectionis, vel saltem ei non resistat diversa facies, seu præsumptio imperfectionis, ut in hac facti specie resistere videbatur, & consequenter firmum remanet, ut sit questio facti pro istius qualitate diversimodè decidenda.

VITERBIEN. HÆREDITATIS

P R O

EXEQUITORIBUS TESTAMENTARIIS

C U M

RELIGIONE HIEROSOLYMITANA.

Casus disputatus coram Thesaurario, & resolutus, ut infra.

De eadem materia imperfectionis voluntatis, an & quando obtet piæ causæ, Et quando hæc imperfectio adesse dicatur; Et quid in concursu alterius Ecclesiæ, vel piæ causæ.

SUMMARIUM.

- ¹ *Alii series.*
- ² *Resolutio causæ.*
- ³ *De valida dispositione ad piæ causas absque solemnitatibus.*
- ⁴ *Omissio institutionis hæredis non obstat testamento ad piæ causas.*
- ⁵ *Quod istud privilegium piæ causæ non procedat contra aliam causam piæ.*
- ⁶ *Contrarium verius.*
- ⁷ *De rationibus quibus innititur conclusio, de qua num. 3.*
- ⁸ *Istæ rationes procedunt activè, & passivè in piæ causæ.*
- ⁹ *Quod favor piæ causæ non suppleat imperfectionem voluntatis.*
- ¹⁰ *Testamentum est individuum, ac perficitur in ultimo actu, seu momento.*
- ¹¹ *De conclusione ut donatio facta Ecclesiæ, vel piæ causæ absenti valeat, quando procedat.*
- ¹² *Quando voluntas dicatur perfecta, vel imperfecta, & quomodo istæ quæstiones decidi debeant.*

DISC. XVI.

Postquam Terentius, testamentum in publica forma condiderat, quo hæredem instituerat Ecclesiæ majorem Oppidi Centum cellarum, ad effectum, ut in Collegiatam erigeretur, M. Magistro S. Hierosolymitanæ Religionis apocam privatam transmisit, continentem promissionem donandi ejus bona, ad effectum erigendi in eodem Oppido Commendam sub diversis capitulis, ac pactis; Cumque antequam apoca prædicta à M. Magistro, ejusque Consilio acceptaretur, quinimò ad noticiam deveniret, præfatus Terentius gravi morbo pressus esset; Hinc accersito Notario ad effectum condendi testamentum, per quemdam familiarem eidem Notario tradita fuit legenda coram testatore, ac testibus, alia consimilis scheda, cujus lectura sequuta, ipso testatore, nutu, ac signis annuente, dum Notarius eum interrogabat, qualisnam esset hæres ab eo instituendus, expiravit; Quare inter exequutores in primo testamento deputatos pro erectione Ecclesiæ Collegiatæ, ac ministro dicti

dictæ Religionis, prætendentes, quod hic secundus actus importaret favore piæ causæ perfectam, ac sufficientem testamentariam dispositionem dicti prioris testamenti revocatoriam, orta est lis coram Theaurario, qua indecisa pendente, Pontifex ex ejus potestatis plenitudine, undè propterea disputationes hinc inde desuper habitæ, iuvenes remanserunt; Postmodum verò eadem Religio, obtenta commissione causæ in Rota, mutatoque consilio, atque assumendo punctum donationis inter vivos resultantis ex dicta apoca Melitani transmissa, ea tantum informantem, in aliorum contumaciam, favorabilem resolutionem obtinuit *sub die 15. Maii 1656. coram Albergato*, eaque habetur impressa *decis. 173. par. 12. recent.* cum subsequuto effectu.

Quidquid autem sit de isto puncto donationis, dictæque decisionis subsistentia, (cum in causa non scripserim); Quatenus pertinet ad punctum disputatum coram Theaurario, in quo scripsi, pro Exequutoribus qui primum testamentum (de cuius validitate, ac perfectione non dubitabatur) sustinere curabant; An scilicet dictus secundus actus in ultimo vitæ momento gestus, importaret validam, ac perfectam dispositionem, dicti prioris testamenti infirmativam.

Scribentes pro Religione, procedebant cum terminis generalibus *text. in cap. relatum de testamen.* de quibus in præcedentibus, quod scilicet piæ dispositiones non subjacent solemnitatibus à jure positivo indutis in testamentis, aliisque ultimis voluntatibus, quoniam sufficit probatio naturalis, per quam constat de voluntate disponentis, quæ solum attendenda est.

Nil obstante, quod eventum non esset ad institutionem hæredis, quoniam dicebant (& benè), quod licet testamentum absque hæredis institutione corruat, attamen id provenit ex dispositione, vel subtilitate juris positivi, ideoque intrat eadem ratio ob quam alia solemnitates non requiruntur, quoniam eodem jure positivo quoque attento, admittitur hujusmodi subtilitatum remissio in testamento militari, in quo ob militarem simplicitatem magis attenditur naturalis veritas; Ac etiam in paganis, (datis aliis solemnitatibus) admittitur dispositio obliqua, per quam venientes ab intestato censentur per fideicommissum gravati restituere ei, cuius favore dispositum sit, cum effectu contractionis trebellianicæ, vel falcidicæ, quæ in piæ dispositis non intrat; Et consequenter nulla est directæ, vel obliquæ dispositionis differentia in piis dispositionibus, juxta deducta *disc. 108. sub tit. de fideicommissis, & sub titulo de decretionibus, ac alibi*; Ac etiam quia ipsomet jure positivo attento, ubi hæres datus non est, institutus censetur ille, cum quo, sub legati nomine dispositum est *ad text. in l. 2. Cod. de hered. instit. cum concordant. decis. 49. num. 24. & seqq. par. 12. rec. & sub tit. de fideicommiss. disc. 109. & 110.*

Et converso autem; Alii pro hac exequutorum parte scribentes, cum præsupposito quod dispositio dictæ Decretalis in *cap. relatum* contineret privilegium, nimium insistebant in regula conquassationis privilegiorum inter æquè privilegiatos, de qua generaliter *Barbos. axiom. 190. num. 1.* ubi plura colligit, & *Tremacinqu. lib. 1. var. tit. de rescript. & privul. resol. 1.*

Et in specie deducebant auctoritates collectas per *Gratian. discept. 605. num. 9.* & præsertim *Ruin. consil. 9. lib. 2. num. 16.* ut primum testamentum *so. Card. de Luca P. I. de Test.*

lemne ad pias causas non revocetur per secundum pariter ad pias causas minus solemnè; Ponderando firmata per *Rot. in Romana hereditatis 13. Januarii, & 4. Julii 1659. coram Albergato*, um primum testamentum perfectum non revocetur per secundum imperfectum, in quo deficiat hæredis institutio, quamvis istud dicatur fieri pro anima, quæ decisiones sunt in casu, de quo *infra disc. 50.*

Mihi verò istud motivum non placebat; Tum attentis auctoritatibus, dum in contrarium est magis communis, & recepta, juxta *consil. Paul. de Castr. 327. lib. 1. cum aliis relatis per Gratian. d. cap. 605. num. 11. & seqq. Gall. de exception. tit. 1. par. 3. except. 4. num. 40. & 41. Rubens de testamen. cap. 11. num. 682. cum sequent. præsertim num. 687. apud quos ceteri.*

Tum fortius attendita ratione (quæ apud me magis stringere solet) in præcedentibus insinuata, quod scilicet verè istud non est piæ causæ privilegium ab ipsa lege positiva pro limitatione regulæ generalis concessum, (ut plerique cum solita simplicitate credunt), sed provenit à ratione exemptionis, quam Ecclesia, vel pia causa obtinet à jure naturæ, seu naturali veritate regulanda.

Ac etiam ob alteram rationem cessantis suspitionis, quam alias lex habet in defunctorum voluntatibus in prophanis, ob fraudes desuper committi solitas, quæ ab ipsis disponentibus detegi non possunt, sicuti in illis inter vivos; Hæc autem suspicio regulariter cessat in piis dispositionibus ob cessationem privati interesse; Et his addi potest altera ponderatio deducta ex historia legali, de qua *infra in Tudertina disc. 25. ad materiam cap. cum esse.*

Istæ rationes æquè procedunt activè, ac passivè; Quemadmodum enim Ecclesia ex sola naturali perfecta voluntate, hæreditatem, seu legata obtinet adversus testamentarium, seu legitimum successorem, ità è converso, cessante ratione quæ urget in extraneo, non potest eadem, ubi agnoscat ex naturali veritate, quod defuncti voluntas sit in contrarium, istius bona obtinere, ut advertitur etiam supra *disc. 12.*

Quare mihi videbatur insistendum potius esse in altero motivo imperfectionis voluntatis, de quo actum est supra *disc. 13. ex consil. 119. Oldrad.* cum ibi deductis, cum iste easus majorem redoleat imperfectionem, quam in dicto *consil. Oldrad.* dum testator ad hoc erat in actu testandi, ejusque voluntas incompleta, quando mors supervenit; Isto enim casu, etiam aliqui ex sequacibus alterius opinionis *contra Oldrad.* adhuc admittunt adesse imperfectionem, ut apud *Gratian. discept. 550. num. 9. cum seqq. & in Romana de Rusconibus coram Sacro,* registrata apud *Gratian. ibidem.*

Testamentum enim est quid individuum, cuius qui partem fecit, nihil fecisse videtur, eo quia dum est in actu disponendi, addere, ac minnere, seu adimere, ac variare potest ex relatis per *Magdalen. part. 1. cap. 16. num. 261. & seq. & part. 2. cap. 5. num. 7.* Fortius verò ubi imperfectio, seu incompleta voluntas est circa eamdemmet piam dispositionem, de qua agatur, quia nempe tunc circa eam disponens morabatur, cum tunc non intret altera quaestio, quæ habet opiniones hinc inde relatas per *Magdalen. dicto cap. 5. numer. 7.* & supra *dicto disc. 13.* an scilicet piæ dispositioni jam completa, ac perfectæ, obstat imperfectio aliarum diversarum, quas testator facere intendebat.

Verùm reflectendo ad veritatem, mihi videbatur,

De LUCA
de
testamentis
et test
cvi

11 tur, quod Religionis prætenſio probabilis eſſet, non quidem ex ſolo motivo donationis inter vivos deſumptæ ex ſchedula Melitam tranſmiſſa, cum quo, ut ſupra Rota inhærendo deductis ex parte ejuſdem Religionis, proceſſit in *dicta deciſ. 173. part. 12. recent.* quoniam in effectu illa ſchedula non continebat puram, ac ſimplicem donationem gratuitam, in qua intraret Eccleſiæ, vel piæ cauſæ privilegium in *eadem deciſione* deductum, ac pluries in ſua materia *ſub tit. de donat.* ut etiam facta abſenti valeat, quia fieri dicitur Deo, qui eſt ubique præſens, atque noſtra bona opera acceptat, dum dicta ſchedula continebat ſolùm indicationem voluntatis donandi, ad certum tamen effectum erectionis Commendæ ſub diverſis legibus exorbitantibus à conſuetâ natura aliarum Commendarum, adeo ut incertum eſſet, an Religio acceptare deberet, necne, & ex quo eventu pendeat determinatio oblatois, idèdque conſiſiones in *eadem deciſione* deductæ in ſuis caſibus veræ, ad hanc facti ſpeciem non benè applicari videbantur.

12 Probabilius verò pro meo ſenſu erat in hac inſtantia ex parte Religionis aſſumptum in vim dicti ultimi actus ultimæ voluntatis geſti in mortis articulo, qui perfectionem redolere videbatur, illum uniendo cum dicto antecedenti inter vivos, ex quò donatio deſumpta fuit, quod ſcilicet non verfaremur in caſu, in quo teſtatore de novo, atque ex integro diſponente, incertum eſſet, an quando diſpoſitiones facturæ eſſet præcedentium correctivas, vel moderativas, dum voluntas adhuc erat in via; Si quidem ſchedula Melitam tranſmiſſa, continebat integram, ac perfectam diſpoſitionem de univerſa hæreditate; Ideoque ubi teſtator ſe agnoſcendo morti proximum, conſimilem ſchedulam in forma teſtandi tradi fecit Notario, quò legente, ipſe coram teſtibus ad id vocatis approbavit, ita reſultavit ratificatio, ſeu confirmatio dictæ prioris voluntatis, quod ſcilicet, id quod in animo habebat facere ex conventionione inter vivos, ſtante actus imperfectione per illam viam, voluit, ut perfectionem, ac effectum fortiretur per ultimam voluntatem; Non urgente dicta contraria præſumptione, quod teſtator alia in animo habere potuerit, quoniam ex dictis facti circumſtantibus conſtabat, quod dum loqui non poterat, atque in extremis laborabat, aliud facere noluerit, niſi dictam præparatam, ſeu ordinatam voluntatem perficere; Ideòdque interrogatio Notarii ſuper hærediſtitutione, utpotè prodita ex ejus credulitate, quod præciſe neceſſaria eſſet ad teſtamenti validitatem, ac perfectionem, præjudicare apta non eſſet perfectioni voluntatis ipſius teſtatoris juxta diſtinctionem, de qua ſupra *dicto diſc. 13.* Atque hinc firmum remanet, quod iſta ſint quaſtiones, facti potius, quàm juris, uniformem regulam generalem non recipientes, ſed pro ſingulorum caſuum circumſtantibus decidendæ.

ROSSANEN.

HÆREDITATIS

PRO

ORATORIO SANCTI JOANNIS,
ET JO. DE MARTINO

CUM

SIGISMINA CERINTENEA.

Caſus diſputatus coram A. C. reſolutus pro Oratorio & Joanne.

Andicatur diſpoſitio ad pias cauſas, u-

bi contineat opus pium, pro cujus implemento, pingue emolumentum temporale adimplentibus aſſignatum ſit, Et quando teſtamentum minùs ſolemne pium, ſuffragetur aliis prophanis diſpoſitionibus.

SUMMARIUM.

- 1 **F**Acti ſeries.
- 2 De diſtinctione inter Eccleſias, & bona eccleſiaſtica, & loca pia.
- 3 An emolumentum miſſarum exceſſivum, in exceſſu dicatur quid prophanum.
- 4 Declaratur cum diſtinctione.
- 5 Quando mixtura cauſa pia ſalvet teſtamentum etiam in prophanis.
- 6 De diſpoſitione cap. cum eſſes.
- 7 An habeat locum in Regno Neapolitano remiſſivè.

D I S C. XVII.

CUm Fabritius hæredes inſtituiſſet filios natiſcuros ex Dominico nepote, quem in ſolo uſufructu inſtituit, dictoque Dominico moriente ſine filiis, mandaviſſet ex ejus hæreditate erigi Oratorium, cum duabus cappellaniis, quibus onus miſſarum, cum ſatis pingui emolumento pro qualibet miſſa injunctum fuit, relicto earum jure patronatus, ac præſentandi Joanni agnato, dictique Dominici mors in pupillari ætate ſequuta eſſet, Hinc inter Oratorium, & Joannem ex una, & Sigisminam Dominici matrem, ac inſteſtatam hæredem, duæ ortæ ſunt controverſiæ; Primò ſuper caducatione cujuſdam ſubſtitutionis, & de hoc habetur *ſub tit. de fideicommiſſis diſc. 121.* Et ſecundo ſuper teſtamenti invaliditate, eo quod quatuor ex ſeptem teſtibus eſſent impuberes, introductaque cauſa coram A. C. pro Oratorio, & Jo. judicatum fuit ſuper teſtamenti validitate.

Scribens autem pro Oratorio, & Joanne, dicebam, quod ubi etiam dicta præſuppoſita impubertas, (ex hac parte in facto negata) ſubſiſteret, adhuc tamen id nil inſteſtate ſucceditrici prædeſſet, quoniam ubi etiam dicti quatuor teſtes impuberes, quinimò & alii demendi eſſent, adhuc ſupererat probatio naturalis, quæ ſufficiebat, dum agebatur de diſpoſitione ad pias cauſas *ad text. in cap. relatum de teſtam.*

Scribentes in contrarium id non negabant, ſed dicebant id ſubſiſtere in concernentibus commodum Oratorii, atque ratam congruam pro celebratione miſſarum, ſecùs autem quoad concernentia juſpatronatus, ac præſentandi, aliaque commoda relicta Joanni agnato, ejuſque ſucceſſoribus, nec non illud majus commodum, quod poſſeſſores cappellaniarum aſſequuturi eſſent ad rationem ſcutorum octo pro qualibet miſſa, quoniam detracta ea rata, quæ ex uſu regionis congrua eſt pro mercede Sacerdotis miſſam celebrantis, cætera omnia eſſent merè temporalia, quibus tale privilegium non cõpetit.

Iſta replicatio pariter non relevabat dictam ream conventam, quoniam cum Oratorium vocatum eſſet ad univerſam hæreditatem titulo univerſali inſtitutionis, hinc proindè, ubi etiam reliqua diſpoſita favore privatorum, & ad cauſas prophanas non ſubſiſterent, adhuc totum, ex beneficio juris non